

HNPI – Andaháza tanösvényfejlesztés

---

forgatókönyv

2017. január 31.

Általános bevezető

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság hazánk első és máig legnagyobb kiterjedésű nemzeti parkjának természetvédelmi kezelő szervezeteként 1973. január 1-én alakult. A HNPI jelenlegi működési területe magába foglalja az Észak-alföldi Régió három megyéjét (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok), ahol ellátja a védett és fokozottan védett természeti értékek, védett és fokozottan védett természeti területek, a Natura 2000 területek, valamint a nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá tartozó területek és értékek természetvédelmi kezelésével kapcsolatos kezelési, bemutatási, kutatási és monitorozási feladatokat. A Hortobágyi Nemzeti Park egyik bemutatóterülete a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területén található Andaházi tanösvény.

Atanösvény elhelyezkedéséből és felszereltségéből adódóan kevés látogatót fogad. A látogatószám növelése, valamint élményszerzés bővítése céljából a hagyományos tanösvény táblák mellett interaktív játékok és táblák kerülnek kihelyezésre a Kilátónál található Madármegfigyelő ház teraszán és belső terében, mely a jövőben foglalkoztató pontként szolgál.

A kisház interaktív elemeinek megtervezésekor az alábbi szempontokat vettük figyelembe:

- stabilak, állékonyak legyenek,
- tartalmi szempontból egységes szemléletet követve készüljenek,
- a tanösvény egyes látnivalói átláthatóan, könnyen bemutatathatóak legyenek,
- az egyes tartalmak szakvezetés nélkül is könnyen érthetőek, értelmezhetőek legyenek,
- élménydús, interaktív elemekkel mutassuk be a fő témaköröket, hogy a látogatók aktív résztvevőnek érezzék magukat,
- a játékokat úgy alakítsuk, hogy azt felnőtt és gyerek egyaránt megértse és élvezze, az információátadás mindkét korosztály számára könnyen befogadható legyen.

I. Madármegfigyelő házikó

Cél: A látogatók számára olyan interaktív elemekkel felszerelt foglalkoztató pont kialakítása, amely a környező élőhelyek természeti értékeivel, illetve azok egy-egy jellemző fajával ismerteti meg az érdeklődőt, kiegészítve a szakvezetést. Valamint további cél, hogy a látogató az itt, illetve a korábban szerzett ismereteket játékos módon elsajátítsa.

Terasz

Cél: A tanösvény jellemző élőhelyeinek, elsősorban azok növényvilágának egy-egy interaktív elemmel történő interpretálása.

1. Barangoló (2db kisméretű tábla)

Cél: A fedett teraszlehetőséget teremt a kisebb korosztály számára szóló kisméretű interaktív táblák elhelyezésére a korláton, mely során egyszerű, de játékos módon kapnak képet a mocsári és sziki élőhelyről.

Grafikai megjelenítés:

- Mocsári, valamint sziki élőhelyet ábrázoló háttérgrafika.
- Egy-egy jellemző faj fotós ábrázolása.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

Fedezd fel a mocsarak titokzatos világát!

Fedezd fel a szikes sokszínű világát!

Installációs elemek:

- A fedett terasz oldalára 2 db kisméretű interaktív tábla kerül kihelyezésre. A látogató feladata, hogy az adott élőhely képével ellátott táblában kialakított vájatban az adott faj nyomatával ellátott korongot végigvezesse.

Megjelenítendő fajok:

- piroslábú cankó
- sisakos sáska

2. Szikes puszta növényvilága

Cél: A tanösvény egy jellemző élőhelyének, a szikesek növényvilágának megismertetése a látogatókkal annak érdekében, hogy képet kapjanak annak sokszínűségéről.

Grafikai megjelenítés:

- A tábla tartalmához illeszkedő háttérgrafika.
- Sziki növények sziluettjének színes grafikus, valamint fotós ábrázolása.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

Ha figyelmesen körbe pillantasz a szikesek rejtett világa tárul a szemed elé! A gazdag rovarvilágnak otthont adó szikes tájra tavasztól ősziig színpompás sziki virágok borítanak virágszőnyeget.

Forgasd el a korongot és ismerkedj meg ennek a sokak által egyhangúnak, de a valóságban sokszínű élőhelynek jellemző növényeivel!

Interaktív elemek:

- Forgatókorongos játék:
A táblában egy kivágat, míg magán a táblán elszórtan 5 db színes, névvel ellátott növény sziluett látható. A tábla mögött 5 db növényfotójával ellátott korong található, melyet egy kisebb színnyomattal ellátott kisméretű forgató korong mozgat. A kivágatban megjelenő növényképéhez a forgató korongon szereplő adott színes körcikk tartozik. A látogató feladata, hogy a kiforgatott növényképét a színes körcikk alapján összepárosítsa a sziluettjével (pl. ha a látogató kíváncsi hogyan is néz ki a magyar sóvirág, akkor miután a színes sziluettjét megnézte a kis színes forgatókorongot úgy forgatja, hogy az adott színcikk - amely megegyezik a sziluett színével - a kivágat felé nézzen; ha helyesen forgatta el a korongot, akkor a kivágatban látható lesz a magyar sóvirág képe).

Megjelenítendő növényfajok:

- sziki őszirózsa
- mezei fátyolvirág
- orvosi székfű
- magyar sóvirág
- sziki pozdor

Belső tér

Cél: A tanösvény jellemző élőhelyeihez kötődő madárvilág egyes képviselőinek látványos interaktív módon történő bemutatása annak érdekében, hogy a távcső nélkül érkező látogató is képet kapjon annak sokszínűségéről.

1. Lármás vízi madár

Cél: A hazánkban fészkelő legnagyobb európai nyári lúd rövid bemutatása annak érdekében, hogy a látogatók ismereteket szerezzenek ezen madárfaj jellemzőiről, szokásairól.

Grafikai megjelenítés:

- Az interaktív játékhoz, illetve tartalmához illeszkedő háttérgrafika.
- Nyári lúd fotós megjelenítése.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

A nyári lúd gyakori vendég hazánkban. Az ősz közeledtével ezrek érkeznek Andaházára és szakítják meg útjukat, hogy a vonulás fáradalmait kipihenjék. A februárban, márciusban költő faj nádasokban, mocsarakban alakítja ki fészket és neveli sárga tollruhát viselő fiókáit. A házi lúd ősének tartott faj ismertetőjegye rózsaszín vaskos csőre és ugyancsak rózsaszín lába, valamint világos szárnyfedő tollai. Kedvelt csemegéje a hínár-, fűfélék és nádajtások, de gabonatarlókra is kijár táplálkozni.

Segíts a bajba került nyári lúdnak eljutnia a biztonságot jelentő nádasba!

Interaktív elemek:

- Labirintus
A játék célja, hogy a látogató a táblán szereplő madarat védett helyre juttassa az őt riogató ragadozómadár elől. A látogató feladata, hogy a madarat ábrázoló nyomattal ellátott korongot egy vájrendszeren keresztül a célba vezesse.

2. Madárszárnyfeszítáv - Ki tudja nagyobbra tárni a szárnyát?

Cél: A tanösvényhez kötődő élőhelyek madarainak és azok szárnyfeszítávolságának megismertetése a látogatókkal.

Grafikai megjelenítés:

- Színes nyomattal ellátott szárnyfeszítáv elemek.
- Madarak „távcsőben” megfigyelhető képének grafikus ábrázolása.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

Az andaházi vizes élőhely számos madárfajnak nyújt nemcsak fészkelő, hanem táplálkozó- és pihenőhelyet. Ősszel és tavasszal madarak ezrei lepik el a tavat, miközben vonulásukat megszakítva rövidebb-hosszabb ideig elidőznek itt.

Párosítsd össze Andaháza jellemző madarainak szárnyfeszítáv-mintáját és képét. A helyes megfejtéshez a színek lesznek segítségére. Hajrá!

Interaktív elemek:

- A térben a falakon elszórtan 6 db szárnyfeszítávot ábrázoló, formára vágott színes elem található. Mindegyikhez távcsőben látható kép formájára vágott, madarak fotójával ellátott tábla tartozik. A látogató feladata, hogy a szárnyfeszítávokat és a hozzájuk tartozó fotókat összepárosítsa. A megoldást színkód segíti.

Megjelenítendő madárfajok:

- rétisas 200-240 cm
- nyári lúd 150-168 cm
- barna rétihéja 115 -140 cm
- bíbic 82-87 cm
- kék vércse 70-76 cm
- kis lile 42-48 cm

3. Vizes élőhelyek fenntartója: a bivaly

Cél: A területen jelentős számban előforduló legelő bivaly bemutatása, abból a célból, hogy a látogatók információt kapjanak az állatfajta tulajdonságáról, élőhelykezelésben betöltött szerepéről, valamint további érdekességekről.

Grafikai megjelenítés:

- Mocsaras térszín és azon legelésző bivalyok grafikus ábrázolása.
- Legelés (kezelés) előtti térszín (pl. zárt nádas, gyékényes) grafikus bemutatása.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

Tavasztól ősziig feketeszínű, ritka szőrű, félhold alakú szarvval büszkélkedhető bivalygulya látványára lehetünk figyelmesek. A bivalyok első példányai a népvándorlás idején igavonóerejük miatt kerültek be hazánkba; ma már védelem alatt álló őshonos állatok közé soroljuk őket. Idejük nagy részét a szabad ég alatt töltik dagonyázással, legeléssel, csupán a téli hideg alatt szükséges tető a fejük fölé. Étlapján a káka, a nád, gyékény éppúgy megtalálható, mint a sás vagy a mocsári füvek, melyeket más állatokkal szemben szívesen elfogyaszt, akár a víz alatt is. Ezek a nagy és izmos testfelépítésű állatok rendkívül hasznosak a vizes élőhelyek megőrzésében, fenntartásában. Azáltal hogy a területen legelnek nemcsak a zárt állományt képező nád térhódítását szorítják vissza, hanem hozzájárulnak a megfelelő élőhely kialakulásához, valamint az általuk kezelt vizes élőhelyek madárvilágának újbóli benépesüléséhez is.

Tudod-e hogyan kapcsolódik a bivaly

- a sóbányához? A bivaly bőréből készült zsákokban hozták a sót a felszínre, mert ez volt az egyetlen anyag, amely ellenállt a só maró hatásának.
- Indiához? A magyar bivaly őse Kelet-Indiában élő vadbivaly, az arni-bivaly volt.
- mozzarella-hoz? A kellemes ízű, nagy zsírtartalmú bivalytej fontos alapanyaga ennek a sajtfélének.
- a hagyományos gazdálkodáshoz? Igavonóerejüknek köszönhetően nemcsak kövek, farönkök vontatására, hanem termőföldek feltörésére is használták őket.
- és a kérődzés folyamata? Ennek a sajátos táplálkozási módnak köszönhetően a bivaly kétszer képes megrágni kedvelt csemegéit, miután az a gyomorból a

szájüregébe visszakerül.

Interaktív elemek:

- Tudod-e... ?

A táblában 5 db felhúzzható elem található. A mozgatható elemen a táblán szereplő kérdés (pl. Tudod-e hogyan kapcsolódik a bivaly ...) második része olvasható (pl. mozzarella-hoz), míg felette az adott állításhoz kapcsolódó grafika jelenik meg. Az elem felhúzásával a látogató az adott kérdésre adott választ olvashatja.

Megjelenítendő grafika/fotó:

- sórög
- indiai zászlóval ellátott országtérkép
- mozzarella
- szekér
- legelő bivalyborjú

- Élőhelykezelés forgató korong

A táblában egy félkör alakú kivágat kap helyet. Emellett a tábla mögött egy kezelés előtti és utáni állapotot ábrázoló nyomattal ellátott nagyméretű korong található. A látogató feladata, hogy a korong mozgatásával a kivágatban megfigyelje és összehasonlítsa a kezelés előtti és utáni állapotokat.

Megjelenítendő grafika:

- zárt nádas
- nyílt vizű, parti és vízi madarakkal „zsúfolt” terület